

Näyttötutkinnon perusteet

**KALANVILJELIJÄN
AMMATTITUTKINTO
2009**

© Opetushallitus 2010

Taitto: Pirjo Hilkku

Painopaikka: Edita Prima Oy

Helsinki, 2010

ISBN 978-952-13-4198-4 (nid.)

ISBN 978-952-13-4199-1 (pdf)

18.11.2009

54/011/2009

Voimassaoloaika: 1.1.2010 alkaen toistaiseksi

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu:

L 631/1998, 13 § 2 mom

Kumoo Opetushallituksen määräyksen
11.6.1999 nro 22/011/99

Muuttaa Opetushallituksen määräystä

-

KALANVILJELIJÄN AMMATTITUTKINNON PERUSTEET

Opetushallitus on päättänyt Kalanviljelijän ammattitutkinnon perusteista, joita on noudatettava 1.1.2010 lukien toistaiseksi. Ennen tämän määräyksen voimaantuloa aloitetut tutkintosuoritukset voidaan saattaa loppuun perusteiden 11.6.1999 nro 22/011/99 mukaisesti 31.12.2011 mennessä.

Tutkintotoimikunta ja tutkinnon järjestäjä eivät voi jättää noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä.

Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

Pääjohtaja

Timo Lankinen

Opetusneuvos

Markku Karkama

LIITE

Kalanviljelijän ammattitutkinto 2009

SISÄLTÖ

1	NÄYTTÖTUTKINNOT	7
1.1	Näyttötutkintojen järjestäminen	7
1.2	Näyttötutkinnon suorittaminen	7
1.3	Näyttötutkinnon perusteet	7
1.4	Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa	8
1.5	Ammattitaidon arviointi näyttötutkinnossa	8
1.6	Todistukset	9
1.7	Näyttötutkintoon valmistava koulutus	9
2	KALANVILJELIJÄN AMMATITUTKINNON MUODOSTUMINEN	10
	Tutkinnon osat	10
3	KALANVILJELIJÄN AMMATITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET	11
3.1	Kalanviljely	11
a)	Ammattitaitovaatimukset	11
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	11
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	14
3.2	Yritystoiminta	15
a)	Ammattitaitovaatimukset	15
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	15
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	18
3.3	Markkinointi ja myynti	18
a)	Ammattitaitovaatimukset	18
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	18
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	19
3.4	Esimiehenä toimiminen	19
a)	Ammattitaitovaatimukset	19
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	19
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	21
3.5	Asiakaspalvelu ja työelämätaidot	21
a)	Ammattitaitovaatimukset	21
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	21
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	22
3.6	Yrittäjyys	23
a)	Ammattitaitovaatimukset	23
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	23
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	24
	Liite Ammatin kuvaus	25

1 NÄYTTÖTUTKINNOT

1.1 Näyttötutkintojen järjestäminen

Opetushallituksen asettamat, työnantajien, työntekijöiden, opettajien ja tarvittaessa itsenäisten ammatinharjoittajien edustajista koostuvat tutkintotoimikunnat vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta ja antavat tutkintotodistukset. Tutkintotoimikunnat tekevät sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden yhteisöjen ja säätiöiden kanssa. Näyttötutkintoja ei saa järjestää ilman voimassa olevaa, tutkintotoimikunnan kanssa solmittua järjestämissopimusta.

1.2 Näyttötutkinnon suorittaminen

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla hyväksytysti tutkinnon perusteissa vaadittu osaaminen tutkintotilaisuuksissa käytännön työssä ja toiminnassa. Jokainen tutkinnon osa on arvioitava erikseen. Arvioinnin tekevät työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajat yhdessä. Aloilla, joilla itsenäinen ammatinharjoittaminen on tyypillistä, myös tämä taho otetaan huomioon arvioijien valinnassa. Lopullisesti päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta. Tutkintotodistus voidaan antaa, kun kaikki tutkinnon suorittamiseksi määrätyt tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

1.3 Näyttötutkinnon perusteet

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkintoon kuuluvat osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, tutkinnon muodostuminen, kussakin tutkinnon osassa vaadittava ammattitaito, arvioinnin perusteet (arvioinnin kohteet ja kriteerit) ja ammattitaidon osoittamistavat.

Tutkinnon osa muodostaa ammatin osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Tutkinnon osissa määritellyissä ammattitaitovaatimuksissa keskitytään ammatin ydintoimintoihin, toimintaprosessien hallintaan ja kyseessä olevan alan ammattikäytäntöihin. Niihin sisältyvät myös työelämässä yleisesti tarvittavat taidot, esimerkiksi sosiaaliset valmiudet.

Arvioinnin kohteet ja kriteerit on johdettu ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteilla ilmaistaan ne osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota. Kohteiden määrittäminen helpottaa myös ammattitaidon arviointia asianomaisesta työtoiminnasta. Arvioinnin tulee kattaa kaikki tutkinnon perusteissa määritellyt arvioinnin kohteet. Arvioinnin kriteerit määrittelevät hyväksyttävän suorituksen laadullisen ja määrällisen tason.

Ammattitaidon osoittamistavat sisältävät tutkinnon suorittamiseen liittyviä tarkentavia ohjeita. Ammattitaito osoitetaan pääsääntöisesti todellisissa työtehtävissä ja toimissa.

Ammattitaidon osoittamistavat voivat sisältää mm. ohjeita siitä, kuinka tutkinto-suoritusta voidaan tarvittaessa täydentää, jotta kaikki ammattitaitovaatimukset tulevat kattavasti osoitetuiksi.

1.4 Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnoissa

Henkilökohtaistamisesta Opetushallitus on antanut erillisen määräyksen.

1.5 Ammattitaidon arviointi näyttötutkinnoissa

Ammattitaidon arvioinnissa tulee perusteellisesti ja huolellisesti tarkastella sitä, miten tutkinnon suorittaja on osoittanut osaavansa sen, mitä tutkinnon perusteissa ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa edellytetään. Arvioinnissa käytetään tutkinnon perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä. Vain yhden menetelmän käytöllä ei välttämättä saada luotettavaa tulosta. Arvioinnissa otetaan huomioon ala- ja tutkintokohtaiset erityispiirteet tutkinnon perusteiden mukaisesti. Mikäli tutkinnon suorittajalla on luotettavia selvityksiä aikaisemmin osoitetusta osaamisesta, arvioijat arvioivat niiden vastaavuuden näyttötutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimukseen. Arvioijat ehdottavat dokumentin tutkintotoimikunnalle tunnustettavaksi osaksi näyttötutkinnon suoritusta. Lopullisen päätöksen aiemmin osoitetun ja luotettavasti selvitetyn osaamisen tunnustamisesta tekee tutkintotoimikunta.

Ammattitaidon arviointi on prosessi, jossa arviointiaineiston keräämisellä ja arvioinnin dokumentoinnilla on keskeinen merkitys. Työelämän sekä opettajien edustajat tekevät kolmikantaisesti huolellisen ja monipuolisen arvioinnin. Tutkinnon suorittajan tulee selvästi saada tietoonsa arviointiperusteiden soveltaminen omalta kohdaltaan. Tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin. Näyttötutkinnon järjestäjä laatii arvioinnin kohteena olevan tutkinnon osan suorittamisesta arviointipöytäkirjan, jonka arvioijat allekirjoittavat. Tutkinnon suorittajalle tämän jälkeen annettava palaute arvioinnista on osa hyvää arviointiprosessia. Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta.

Arvioijat

Tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivilla henkilöillä tulee olla hyvä ammattitaito ko. näyttötutkinnon alalta. Tutkintotoimikunta ja näyttötutkinnon järjestäjä sopivat arvioijista näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa.

Arvioinnin oikaisu

Tutkinnon suorittaja voi lainsäädännön mukaisen määräajan puitteissa pyytää arvioinnin oikaisua tutkintotoimikunnalta, jonka toimialaan ja -alueeseen kyseessä oleva tutkinto kuuluu. Kirjallinen oikaisupyynnö osoitetaan tutkintotoimikunnalle. Tutkintotoimikunta voi arvioijia kuultuaan velvoittaa toimittamaan uuden

arvioinnin. Arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun tutkinto-toimikunnan päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

1.6 Todistukset

Tutkintotodistuksen ja todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta antaa tutkintotoimikunta. Todistuksen valmistavaan koulutukseen osallistumisesta antaa koulutuksen järjestäjä. Opetushallitus on antanut määräyksen todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Näyttötutkinnon osan tai osien suorittamisesta annetaan todistus silloin, kun näyttötutkintoon osallistuva sitä pyytää. Tutkintotodistuksen ja myös todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta allekirjoittavat tutkintotoimikunnan edustaja ja näyttötutkinnon järjestäjän edustaja.

Opetushallituksen hyväksymään ammattikirjaan tehty merkintä näyttötutkinnon suorittamisesta on tutkintotodistukseen rinnastettava todistus näyttötutkinnon suorittamisesta. Näyttötutkinnon järjestäjä hankkii ja allekirjoittaa ammattikirjan. Ammattikirja on näyttötutkinnon suorittajalle maksullinen.

1.7 Näyttötutkintoon valmistava koulutus

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehtoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin erilaisen valmistavan koulutuksen yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutus ja tutkintotilaisuudet on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus osallistua tutkintotilaisuuksiin ja suorittaa näyttötutkinto.

2 KALANVILJELIJÄN AMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN

Tutkinnon osat

Kalanviljelijän ammattitutkinto sisältää yhden (1) pakollisen ja viisi (5) valinnaista tutkinnon osaa. Nämä ovat:

Pakollinen tutkinnon osa

- 1 Kalanviljely

Valinnaiset tutkinnon osat

- 2 Yritystoiminta
- 3 Markkinointi ja myynti
- 4 Esimiehenä toimiminen
- 5 Asiakaspalvelu ja työelämätaidot
- 6 Yrittäjyys.

Tutkinnon suorittamiseksi vaaditaan pakollisen ja kahden valinnaisen osan hyväksytty suoritus. Valinnan kohdistuessa yrittämiseen tutkintoon saa sisältyä vain joko osa Yritystoiminta tai Yrittäjyys, jotka ovat keskenään vaihtoehtoisia.

Pakollinen tutkinnon osa

Kalanviljely

Valinnaiset tutkinnon osat

Yritystoiminta
Markkinointi ja myynti
Esimiehenä toimiminen
Asiakaspalvelu ja työelämätaidot
Yrittäjyys

Kuvio 1. Kalanviljelijän ammattitutkinnon osat.

3 KALANVILJELIJÄN AMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET

Jokaisesta tutkinnon osasta esitetään ensin ammattitaitovaatimus a), sitten siitä johdettu yksi tai useampi arvioinnin kohde vinokirjaimin ja viimeisenä kriteerit, joiden perusteella ammattitaitovaatimus täyttyy. Kohta b) sisältää arvioinnin kohteet ja kriteerit.

3.1 Kalanviljely

a) Tutkinnon suorittaja hallitsee vesiviljelyn tuotantomenetelmät ja niiden erityispiirteet.

b) Tuotantomenetelmien hallinta

Tutkinnon suorittaja

- hallitsee kala- ja raputuotteiden tuotantomenetelmät ja niissä käytettävät rakenteet, esimerkiksi verkkokassilaitoksien ankkuroinnin, luonnonravintolammikoiden patorakenteet, vedenpinnan säätölaitteet, vedenkierrätyksessä käytettävät suodattimet ja muut veden käsittelylaitteet, kuten pumput, UV-suodattimet ja lämmönvaihtimet
- tiedostaa lopputuotteen koon ja laadun vaikutukset myyntihintaan, esimerkiksi sopimuskasvatus ja luonnonravintolammikoissa tapahtuva istukaskasvatus
- tiedostaa emokalaston merkityksen lopputuotteen laatuun ja osaa ottaa kantaa kasvatusteknisiin seikkoihin emokalaston suunnittelussa ja kasvattaa emokalaston suunnitelman mukaan
- osaa täysnaarasparven tuotantomenetelmät
- osaa kalojen sukukypsyyssajankohdan säätelymekanismit niin, että pystyy tuottamaan poikasia eri vuodenaikoina tai siirtämään perkausajankohtaa kalan lihan laatua heikentämättä
- osaa tehdä tuotantoeräkohtaisia suunnitelmia ja toteuttaa ne.

a) Tutkinnon suorittaja osaa hoitaa ja käsitellä viljeltäviä kalalajeja ja rapuja.

b) Viljeltävän lajin terveydenhuolto

Tutkinnon suorittaja

- tunnistaa yleisimmät kala- ja rapulajit sekä pystyy selvittämään niiden ympäristövaatimukset
- osaa optimoida viljeltävän lajin kasvatusolosuhteet, esimerkiksi veden laadun ja määrän sekä virtausnopeuden, kasvatustiheyden, kalkituksen ja valaistuksen
- tunnistaa kalojen epänormaalin käyttäytymisen ja muut tyypilliset tarttuvien tautien oireet sekä pystyy päättämään, onko kyseessä virus- tai bakteeritauti vai loistartunta
- tuntee eläintautilainsäädännön keskeiset vaatimukset ja osaa toimia laitoksen omavalvontasuunnitelman mukaan
- osaa toimia annettujen säädösten, määräyksien ja ohjeiden mukaan, esimerkiksi MMM:n asetukset, Eviran määräykset ja valvovan eläinlääkärin ohjeet
- osaa ennaltaehkäistä kalatautien puhkeamista ja tautitapauksissa ehkäistä taudin leviämistä laitoksen sisällä ja ulkopuolella
- osaa lähettää kalatautinäytteen eläintautilaboratorioon sen antamien ohjeiden mukaan
- osaa valmistaa ja annostella lääkekuurin eläinlääkärin ohjeiden mukaan
- osaa selvittää lääkeaineiden varoajat ja noudattaa niitä
- osaa käyttää pesu- ja desinfektioaineita ja -menetelmiä laitoshygienian ylläpidossa.

b) Mädin tuotanto ja poikasten alkukasvatus

Tutkinnon suorittaja

- osaa lypsää ja hedelmöittää mätiä ja selvittää mätimunien määrän sekä erottaa kuolleet mätijyvät elävistä
- osaa arvioida mädin kehitystä ja kuoriutumisasajankohtaa
- osaa hoitaa, kylvettää ja desinfioida mätiä sen kehitysasteen mukaan
- osaa arvioida vastakuoriutuneiden poikasten lukumäärän
- hallitsee tavallisimpien viljeltävien poikaslajien alkukasvatuksen
- osaa tehdä happipakkauksia ja kuljettaa niissä kaloja.

b) Kalojen ja rapujen kasvatus

Tutkinnon suorittaja

- osaa pitää kasvatusympäristön puhtaana
- osaa selvittää kalojen ja rapujen lukumäärän, keskipainon ja massan sekä keskipituuden
- osaa lajitella kalat ja tiedostaa lajittelun merkityksen kasvatustulokseen
- osaa nukuttaa ja rokottaa kaloja
- osaa kuljettaa sukutuotteita, kaloja ja rapuja eri menetelmin sekä ottaa kuljetuksessa huomioon niiden koon, iän ja ympäristöolosuhteet

- on suorittanut eläinkuljetuksiin vaadittavan koulutuksen, ja hänellä on siitä todistus
- osaa istuttaa kaloja ja rapuja sekä käsitellä viljeltävää materiaalia niin, että sen hyvinvointi ei vaarannu eikä viljelyeläimille aiheudu turhaa kipua tai kärsimystä.

b) Vesiviljelytuotteiden ruokinta ja ravitseminen

Tutkinnon suorittaja

- tuntee eri rehutyypit ja tiedostaa rehun koostumuksen vaikutuksen kalojen kasvatukseen ja ympäristön kuormittumiseen
- osaa selvittää ympäristöolosuhteiden vaikutuksen kalan hyvinvointiin ja ruokintaan
- osaa optimoida kaloille annettavan ruokamäärän, ruokinnan ajoituksen, tiheyden ja nopeuden, rehun raekoon ja ruokintamenetelmän sekä tiedostaa niiden merkityksen yrityksen taloudelliseen tulokseen, kalojen hyvinvointiin ja ympäristökuormitukseen
- osaa laskea vuorokautisen rehuannoksen, ennustaa kasvua ja ennakoida rehunkulutusta
- osaa käyttää tavallisimpia ruokintaohjelmia ja ruokinta-automaatteja
- osaa tehdä rehuilauksen, varastoida rehut oikein ja hallita varastoinnin riskit.

b) Laitostyöskentely

Tutkinnon suorittaja

- toimii työssään vastuuntuntoisesti ja hyvän laitospöytäkäytön mukaan
- osaa suunnitella ja priorisoida päivittäiset ja viikoittaiset työtehtävänsä
- ylläpitää siisteyttä ja järjestystä
- osaa valita oikeat työvälineet kalojen koon, iän ja ympäristöolosuhteiden mukaan.

a) Tutkinnon suorittaja osaa teurastaa ja perata kalan sekä ottaa ympäristönäkökohdat huomioon.

b) Kalojen teurastus, perkaus ja sivutuotteiden käsittely

Tutkinnon suorittaja

- tiedostaa kalan paastotuksen, tainnutuksen, verestyksen, perkauksen, hygienian sekä pakkaamisen ja lämpötilan vaikutukset kalan laatuun ja säilyvyyteen
- osaa nostaa, tainnuttaa ja perata kalan eläinsuojelulainsäädäntöä noudattaen niin, että lopputuotteen laatu pysyy mahdollisimman hyvänä
- osaa lajitella kalat laatuluokkiin, punnita ja pakata sekä merkitä ne voimassa olevien säädösten mukaisesti
- osaa ylläpitää korkeaa hygienian tasoa elintarvikehuoneistossa ja on suorittanut Eviran hygieniaosaamistestin.

b) Ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen

Tutkinnon suorittaja

- osaa käsitellä jätteet ympäristöluvan ja kunnan viranomaisen ohjeiden mukaan
- toimii kestävän kehityksen periaatteiden mukaan ja osaa hyödyntää kalanperkauksesta saadut sivutuotteet.

a) Tutkinnon suorittaja osaa tehdä vesiviljelyyn kuuluvia rakenteita, käyttää ja huoltaa alalla käytettäviä koneita, laitteita ja työvälineitä sekä noudattaa työturvallisuutta.

b) Rakenteiden teko ja huolto

Tutkinnon suorittaja

- osaa rakentaa yksinkertaisia kasvatusympäristöjä ja vesijärjestelmiä ja käyttää niihin soveltuvia materiaaleja
- osaa paikata ja värjätä verkkokasseja sekä rakentaa havastöitä, esimerkiksi haaveja, nuottia ja liippejä.

b) Koneiden, laitteiden ja työvälineiden käyttö ja huolto

Tutkinnon suorittaja

- tuntee yleisimmät alalla käytössä olevat koneet, laitteet ja työvälineet, esimerkiksi trukki, lajittelukone, vene, rokotuskone, kalapumppu, perkuukone ja puukko, sekä osaa käyttää ja huoltaa niitä
- osaa käyttää ja huoltaa kiertovesilaitteistoa sekä varautua mahdollisiin teknisiin häiriöihin tuotantoa vaarantamatta
- osaa varastoida koneet, laitteet ja työvälineet asianmukaisesti.

b) Työturvallisuuden huomioon ottaminen

Tutkinnon suorittaja

- pystyy tunnistamaan työturvallisuusriskit ja ottaa ne sekä työturvallisuusmääräykset huomioon rakenteiden teossa sekä koneiden, laitteiden ja työvälineiden käytössä ja muissa laitoksen työtehtävissä
- on suorittanut EA1-kurssin, ja hänellä on siitä voimassa oleva todistus.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tämän tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukainen osaaminen osoitetaan käytännön työtehtävissä. Osoitettua osaamista voidaan täydentää muilla tavoilla, kuten haastatteluilla, kirjallisilla esityksillä ja muilla vastaavilla menetelmillä. Erilaisia arviointimenetelmiä käytetään siinä laajuudessa, että vaadittava osaaminen tulee kattavasti ja luotettavasti osoitetuksi.

3.2 Yritystoiminta

a) Tutkinnon suorittaja osaa kuvailla yrittäjyyteen kuuluvat taidot ja arvioida omia yrittäjyysominaisuuksiaan ja arvojaan.

b) Omien yrittäjävalmiuksien arviointi

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää henkilökohtaiset valmiudet ja ominaisuudet, jotka tukevat yrittäjänä menestymistä
- pystyy näistä lähtökohdista ja omien arvojensa perusteella arvioimaan omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä
- osaa arvioida, pystyykö omiin arvioihinsa luottaen tekemään yrittäjyyttään ja siinä kehittymistä koskevia päätelmiä ja ratkaisuja.

a) Tutkinnon suorittaja osaa tarkastella ammattialaa ja sen tarjoamia yritystoiminnan mahdollisuuksia ja riskejä.

b) Yrityksen toimintaedellytysten selvittäminen

Tutkinnon suorittaja

- tuntee toimialansa niin, että pystyy tarkastelemaan sen kehitys- ja markkina-näkymien perusteella oman yritystoiminnan mahdollisuuksia ja tuloksellisuutta sekä siihen vaikuttavia riskitekijöitä, kuten rahoitusta
- osaa arvioida omaa kilpailukykyään.

a) Tutkinnon suorittaja osaa tehdä yritystoiminnan aloittamis- ja muutostoimet.

b) Yritystoiminnan aloittamis- ja muutostoimien tuntemus

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää yleisimmät ratkaisut yritystoiminnan muotojen, aloittamistoimien, vastuiden määräytymisen, tarvittavien resurssien ja riskien osalta
- osaa vertailla eri vaihtoehtoja ja tehdä päätökset tältä sekä tarvittaessa asiantuntijakeskustelujen pohjalta, esimerkiksi yritysmuodon muuttaminen.

a) Tutkinnon suorittaja osaa kuvailla liikeideakäsitteen ja käyttää sitä yritystoiminnan lähtökohtana.

b) Liikeideakäsitteen tuntemus ja liikeidean kehittäminen

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää liikeidean tarkoituksen ja merkityksen yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen välineenä
- osaa kehittää omaa yritysideaansa niin, että ottaa huomioon markkinoiden kysyntä- ja kilpailutekijöitä sekä oman idean kannalta olennaisia erilaistamistekijöitä
- pystyy arvioimaan liikeideansa menestymismahdollisuuksia.

a) Tutkinnon suorittaja osaa laatia toimintasuunnitelman ja talousarvion sekä selvittää yritystoiminnan talous- ja kannattavuustekijät.

b) Toimintasuunnitelman ja talousarvion laadinta

- osaa laatia yrityksen toiminnan kannalta keskeisten alueiden toimintasuunnitelman
- osaa laatia tulo- ja menoarvion niin, että ottaa siinä huomioon yrityksen tilanteen ja tavoitesuunnan.

b) Kannattavuuden arviointi

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää pääpiirteittäin laskentatoimen periaatteet
- osaa selvittää, mitä on kannattava liiketoiminta ja miten siihen voi vaikuttaa
- osaa arvioida yritystoiminnan kannattavuutta laskelmien ja tunnuslukujen avulla sekä tulkita tilinpäätöstä
- on perehtynyt oman yrityksensä toiminnan tunnuslukuihin, esimerkiksi kriittinen myyntipiste ja myyntikate, ja osaa tulkita ja käyttää niitä jokapäiväisessä työssään
- osaa laatia yritykselle karkean tulosennusteen.

a) Tutkinnon suorittaja osaa yritysverotuksen pääpiirteittäin, osaa hinnoitella tuotteet ja palvelut sekä hoitaa laskutuksen.

b) Yritysverotuksen tuntemus

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää yritysverotuksen periaatteiden pääpiirteet niin, että pystyy ottamaan kantaa veroilmoituksen sisältöön.

b) Hinnoittelutaito

Tutkinnon suorittaja

- osaa soveltaa kustannuslaskennan periaatteita tuotteiden ja palveluluiden hinnoittelussa sekä hinnoitella ne kannattavasti ja markkinalähtöisesti
- hallitsee arvonlisäveron määräytymisen ja ottaa sen huomioon hinnoittelussa.

b) Laskutuksen hallinta

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää laskutuksen periaatteet niin, että pystyy hoitamaan siihen liittyvät toimenpiteet, kuten laskuihin tehtävät arvonlisävero- ja muut erittelyt, sekä seurata maksuliikennettä.

a) Tutkinnon suorittaja toimii työnantajaa koskevien säädösten ja määräyksien sekä alan työehtojen ja palkkaukseen liittyvien sopimusten mukaan.

b) Työnantajana toimiminen

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää alan työehdot ja palkkaustavat, työnantajan ja työntekijän veloitteet ja oikeudet sekä sosiaaliturvan ja työsuojelun niin, että pystyy tulkitsemaan ja noudattamaan näitä koskevia säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia työnantajana
- osaa laskea työntekijän palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset.

a) Tutkinnon suorittaja osaa johtaa ja kehittää yritystä.

b) Yrityksen johtaminen ja kehittäminen

Tutkinnon suorittaja

- hallitsee yrityksen päivittäiset ja kausittaiset työt ja pystyy suunnittelemaan ne johdonmukaisiksi
- osaa selvittää yritystoimintaan, tuotevastuuseen ja kuluttajansuojaan sekä ympäristönsuojeluun liittyvät säädökset ja määräykset niin, että pystyy toimimaan niiden sekä sopimusten ja eettisesti kestävien periaatteiden mukaan
- osaa tehdä investointi- ja muita suunnitelmia, osaa selvittää niihin liittyvät rahoitusvaihtoehdot sekä osaa tehdä edullisuusvertailuja niiden kesken
- osaa selvittää kalanviljelyyn saatavat tuet ja niiden ehdot sekä tehdä hakemukset
- osaa arvioida vakuutustarpeen ja pitää huolta yritykselle tarpeellisista pakollisista ja vapaaehtoisista vakuutuksista
- osaa selvittää laatujärjestelmän periaatteet ja kehittää yrityksen toimintaa näiden periaatteiden, markkinatilanteen ja asiakaspalautteen mukaan
- osaa pitää huolta omasta jaksamisestaan ja hyvinvoinnista.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tämän tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukainen osaaminen osoitetaan käytännön työtehtävissä. Osoitettua osaamista voidaan täydentää muilla tavoilla, kuten haastatteluilla, kirjallisilla esityksillä ja muilla vastaavilla menetelmillä.

Erilaisia arviointimenetelmiä käytetään siinä laajuudessa, että vaadittava osaaminen tulee kattavasti ja luotettavasti osoitetuksi.

3.3 Markkinointi ja myynti

a) Tutkinnon suorittaja tiedostaa markkinoinnin merkityksen ja on perehtynyt sen tavoitteisiin.

b) Markkinoinnin merkityksen ja tavoitteiden tuntemus

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää, miten markkinointi- ja myyntityö vaikuttavat kalanviljelyyrityksen kannattavuuteen
- osaa selvittää yrityksen markkinoinnin senhetkiset tavoitteet, esimerkiksi hinnoittelun periaatteet, menekin kasvattamisen tai asiakaspohjan laajentamisen
- osaa selvittää kalakaupan jakelutiet ja asiakasryhmät, kuten tukku-, vähittäis- ja ulkomaankaupan myyntiorganisaatiot sekä erilaiset kuluttajaryhmät
- osaa selvittää asiakasryhmien erilaiset tarpeet
- tiedostaa tuontikalalan vaikutuksen kotimaan kalamarkkinoille.

a) Tutkinnon suorittaja osaa markkinoida yrityksen tuotteita ja palveluja sekä toimia myynnin edistämiseksi.

b) Markkinointisuunnitelman laadinta ja toteutus

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää markkinoinnin käsitteet ja periaatteet niin, että pystyy seuraamaan alan markkinoinnissa tapahtuvia muutoksia
- osaa laatia markkinointisuunnitelman siten, että yrityksen tuotteet ja palvelut kohdentuvat markkinointitoimissa liikeidean ja segmentoidun asiakaskunnan mukaan
- osaa käyttää sopivia paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia markkinointikanavia
- osaa olla markkinointiyhteistyössä erilaisten intressitahojen ja sidosryhmien kanssa sekä rakentaa ja ylläpitää yrityksen jatkuvuuden kannalta merkittäviä asiakas-, toimittaja- ja muita verkostosuhteita
- pystyy seuraamaan markkinoinnin ja myynnin toteutumista ja tuloksia sekä tekemään korjaavia toimenpiteitä kokemusten perusteella

- osaa käyttää erilaisia menekinedistämiskeinoja, kuten tuote- ja yritysesityksiä, asiakaskäyntejä, suhdetoimintaa, suoramainontaa ja esitteitä segmentoidussa myynninedistämässä
- osaa toimia markkinointia säätelevän lainsäädännön mukaan.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tämän tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukainen osaaminen osoitetaan käytännön työtehtävissä. Osoitettua osaamista voidaan täydentää muilla tavoilla, kuten haastatteluilla, kirjallisilla esityksillä ja muilla vastaavilla menetelmillä. Erilaisia arviointimenetelmiä käytetään siinä laajuudessa, että vaadittava osaaminen tulee kattavasti ja luotettavasti osoitetuksi.

3.4 Esimiehenä toimiminen

a) Tutkinnon suorittaja tiedostaa henkilöstön hyvinvoinnin merkityksen organisaation tulokselliselle toiminnalle ja oman asemansa työyhteisössä.

b) Henkilöstön hyvinvoinnin merkityksen tuntemus

Tutkinnon suorittaja

- tietää, miten henkilösuhteiden odotetaan toimivan työyhteisössä
- osaa selvittää tasapainoisten ihmissuhteiden ja henkilöstön hyvinvoinnin merkityksen organisaation tulokselliselle toiminnalle
- tiedostaa oman roolinsa henkilöstön hyvinvoinnin ylläpitäjänä ja kehittäjänä.

a) Tutkinnon suorittaja hallitsee säädökset, määräykset ja sopimukset ja valvoo niiden noudattamista.

b) Säästösten, määräysten ja sopimusten noudattamisen valvonta

Tutkinnon suorittaja

- osaa alalla noudatettavat säädökset ja määräykset niin, että pystyy esimiehenä ohjaamaan ja valvomaan niiden noudattamista
- on perehtynyt alan työehtosopimuksen sisältöön ja pystyy soveltamaan sitä sopimusosapuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin
- osaa toimia työhönottotilanteessa.

a) Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella, organisoida ja johtaa työt joustavasti ja seurata niiden toteutumista.

b) Töiden suunnittelu, organisointi ja johtaminen

Tutkinnon suorittaja

- osaa suunnitella ja organisoida työtehtävät ja työajankäytön tasapuolisesti
- pyrkii hyödyntämään työntekijöiden erityisosaamisen
- osaa ratkaista töiden tärkeysjärjestyksen ja järjestellä työt nopeasti, taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti
- toimii työnjohtajana kannustavasti ja yhteishenkeä luoden.

a) Tutkinnon suorittaja osaa toimia työnopastajana ja työpaikkaohjaajana.

b) Työnopastustaidot

Tutkinnon suorittaja

- tiedostaa työhön perehdyttämisen merkityksen ja hallitsee yrityksen työt niin, että pystyy opastamaan työntekijöitä ja työssäoppijoita työtehtäviinsä myös omalla esimerkillään
- osaa suhteuttaa opetettavat tehtävät työntekijän ja työssäoppijan osaamisen tason mukaan
- osaa selvittää kalatalousalan koulutus- ja tutkintojärjestelmän niin, että pystyy arvioimaan työssäoppijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

a) Tutkinnon suorittaja hallitsee esimiestyössä tarvittavat viestintä-, vuorovaikutus- ja neuvottelutilanteet.

b) Viestintä-, vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot

Tutkinnon suorittaja

- ottaa omassa viestinnässään vastaanottajan huomioon ja pystyy arvioimaan oman viestintänsä toimivuutta
- osaa kommunikoida vuorovaikutteisesti työyhteisön jäsenten kanssa
- osaa antaa rakentavasti palautetta ja ottaa sitä itse vastaan
- pystyy toimimaan puolueettomasti ja eri osapuolia tyydyttävää ratkaisua hakien erilaisissa ristiriita- ja ongelmatilanteissa.

a) Tutkinnon suorittaja pyrkii kehittämään yrityksen toimintoja.

b) Toimintojen kehittäminen

Tutkinnon suorittaja

- tiedostaa uuden tiedon merkityksen toimintojen ja työtapojen kehittämisessä
- tukee työyhteisön jäsenten työtoimintojen kehittämisalotteita esimerkiksi kysymyksissä, jotka koskevat ergonomisia työtapoja ja työturvallisuutta, ympäristönäkökohtien huomioon ottamista ja toiminnan taloudellisuutta.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tämän tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukainen osaaminen osoitetaan käytännön työtehtävissä. Osoitettua osaamista voidaan täydentää muilla tavoilla, kuten haastatteluilla, kirjallisilla esityksillä ja muilla vastaavilla menetelmillä. Erilaisia arviointimenetelmiä käytetään siinä laajuudessa, että vaadittava osaaminen tulee kattavasti ja luotettavasti osoitetuksi.

3.5 Asiakaspalvelu ja työelämätaidot

a) Tutkinnon suorittaja osaa toimia asiakaspalvelussa.

b) Asiakaspalvelutaidot

Tutkinnon suorittaja

- osaa asiakaspalvelun periaatteet niin, että pystyy toimimaan kalanviljely-yrityksen asiakaspalvelutehtävissä asiakaslähtöisesti sekä hyviä tapoja ja yrityksen toimintaperiaatteita noudattaen
- hallitsee asiakaspalvelutilanteet ja pystyy ratkaisemaan esiin tulevia ongelmia
- pystyy toimimaan myös muulla kuin omalla äidinkielellään
- hankkii palautetta ja ottaa sen huomioon oman toimintansa sekä yrityksen toiminnan laadun kehittämisessä.

a) Tutkinnon suorittaja on perehtynyt työelämää koskeviin säädöksiin ja määräyksiin sekä työehtoihin ja palkkauksen perusteisiin.

b) Säädösten, määräysten ja sopimusten tuntemus

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää alan työehdot ja palkkauksen, työntekijän ja työnantajan oikeudet ja velvollisuudet sekä sosiaaliturvan ja työsuojelun niin, että pystyy tulkitsemaan ja noudattamaan näitä koskevia säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia yrityksen työntekijänä tai työnantajana.

a) Tutkinnon suorittaja osaa olla yhteistyökykyinen, käyttää tietotekniikkaa ja hankkia tietoa.

b) Yhteistyötaidot

Tutkinnon suorittaja

- noudattaa työyhteisön ohjeita ja sääntöjä sekä salassapitomääräyksiä
- tietää, miten ihmissuhteet ja työyhteisön hyvinvointi vaikuttavat tulokselliseen toimintaan, ja tiedostaa, että hän itse on tässä keskeinen vaikuttaja
- osaa toimia ryhmissä ja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti.

b) Tietotekniikan käyttötaito

Tutkinnon suorittaja

- hallitsee tietotekniikan perustaidot ja osaa käyttää sähköpostia, internetiä ja alan sovellusohjelmia.

b) Tiedon hankinta

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää alan ammattitaitovaatimukset ja arvioida omaa osaamistaan suhteessa vaatimuksiin
- osaa hankkia tietoa erilaisista tietolähteistä, esimerkiksi ammattilehdistä, tietoverkoista ja koulutustilaisuuksista, ja arvioida tiedon käyttökelpoisuutta sekä hyödyntää sitä ammattitaitonsa ylläpitämisessä ja kehittämisessä.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tämän tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukainen osaaminen osoitetaan käytännön työtehtävissä. Osoitettua osaamista voidaan täydentää muilla tavoilla, kuten haastatteluilla, kirjallisilla esityksillä ja muilla vastaavilla menetelmillä.

Erilaisia arviointimenetelmiä käytetään siinä laajuudessa, että vaadittava osaaminen tulee kattavasti ja luotettavasti osoitetuksi.

3.6 Yrittäjyys

a) Tutkinnon suorittaja osaa pääpiirteittäin selvittää yrittäjyyteen kuuluvia taitoja sekä arvioida omia yrittäjyysominaisuuksiaan ja arvojaan.

b) Omien yrittäjyysominaisuuksien arviointi

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää niitä valmiuksia, jotka tukevat yrittäjänä menestymistä
- osaa näiden tietojen ja omien arvojensa perusteella arvioida itseään ja omaa yrittäjyyttään sekä sitä, pystyisikö omiin arvoihinsa luottaen tekemään yrittäjänä toimimista koskevia päätelmiä ja ratkaisuja.

a) Tutkinnon suorittaja osaa tarkastella ammattialansa tarjoamia mahdollisuuksia yrittäjänä toimimiseen.

b) Yritystoiminnan mahdollisuuksien arviointi

Tutkinnon suorittaja

- osaa arvostaa omaa ammattitaitoaan
- osaa selvittää ammattialansa kehitys- ja markkinanäkymiä sekä arvioida niiden perusteella mahdollisuudet oman yritystoiminnan käynnistämiseen.

a) Tutkinnon suorittaja osaa selvittää liikeideakäsitteen ja sen käytön yritystoiminnan lähtökohtana.

b) Liikeidean tuntemus

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää liikeidean tarkoituksen ja merkityksen yritystoiminnan suunnittelun ja kehittämisen välineenä
- omaa valmiuksia olla mukana kehittämässä omaa yritysidea asiantuntijan avustuksella.

a) Tutkinnon suorittaja osaa selvittää yritystoiminnan aloittamistoimenpiteet ja riskit.

b) Yritystoiminnan aloittamistoimenpiteiden ja riskien tuntemus

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää, millaisia vaihtoehtoja yritystoiminnan käynnistämistä harkitsevalle on tarjolla esimerkiksi yritystoiminnan muotojen, aloittamistoimenpiteiden ja vastuiden määräytymisen sekä riskien osalta
- pystyy keskustelemaan omaan yritystoimintaan liittyvistä vaihtoehtoista asiantuntijan kanssa.

a) Tutkinnon suorittaja osaa selvittää yritystoiminnan edellyttämiä taloudellisia, tuotannollisia ja henkisiä voimavaroja sekä arvioida omia mahdollisuuksiaan yritystoiminnan aloittamiseen.

b) Yritystoiminnan talouden tärkeimpien periaatteiden tuntemus

Tutkinnon suorittaja

- omaa valmiuksia olla mukana laatimassa yritykselle toiminnan kannalta keskeisten alueiden toimintasuunnitelmaa asiantuntijan johdolla
- osaa pääpiirteittäin selvittää, mitä on kannattava toiminta ja miten siihen pystyy vaikuttamaan
- osaa tulkita tilinpäätöstä pääpiirteittäin
- osaa selvittää pääpiirteittäin kustannuslaskennan periaatteita sekä niitä markkinalähtöisiä tekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon tuotteiden ja palveluiden järkevässä hinnoittelussa
- osaa laatia karkean tulo- ja menoarvion asiantuntijan avustuksella.

b) Omien mahdollisuuksien arviointi yritystoiminnan aloittamiseksi

Tutkinnon suorittaja

- pystyy keskustelemaan oman yritystoiminnan aloittamisesta asiantuntijan kanssa niin, että lähtökohtana on oma yritys
- osaa selvittää toimialan keskeisiä toimijoita, viranomais- ja asiantuntijatahoja
- osaa selvittää, millaisia henkisiä voimavaroja yritystoiminnan aloittaminen ja harjoittaminen vaatii.

a) Tutkinnon suorittaja tuntee yritystoimintaan liittyvää keskeistä lainsäädäntöä ja osaa hankkia lisätietoja.

b) Yritystoiminnan keskeisen lainsäädännön tuntemus

Tutkinnon suorittaja

- osaa selvittää yritystoimintaan liittyvän keskeisen lainsäädännön pääpiirteittäin
- osaa selvittää ne tahot, joilta voi saada asiantuntijapalveluja ja lisätietoja verotusta ja yritystoiminnan muita alueita koskeviin kysymyksiin.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tämän tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukainen osaaminen osoitetaan käytännön työtehtävissä. Osoitettua osaamista voidaan täydentää muilla tavoilla, kuten haastatteluilla, kirjallisilla esityksillä ja muilla vastaavilla menetelmillä. Eri-laisia arviointimenetelmiä käytetään siinä laajuudessa, että vaadittava osaaminen tulee kattavasti ja luotettavasti osoitetuksi.

LIITE

Ammatin kuvaus

Kalanviljelijä on kalankasvatuksen ammattilainen, jonka tehtävänä on tuottaa kaloja elintarvikkeeksi sekä kalavesien hoidon tarpeisiin. Hänen tehtäviinsä kuuluvat kalojen hoito, kasvatusta ja ruokinta, mädintuotantoon liittyvät työt, kasvatusympäristön puhtaudesta huolehtiminen, kalatautiennaltaehkäisy ja lääkinällinen hoito, vesityksen säätö, kalojen kuljetus ja kauppakuntoon saattaminen sekä laitostekniikkaan liittyvät kunnossapito- ja korjaustyöt. Hän toimii ruokakalaa tai kalanpoikasia tuottavassa yrityksessä itsenäisenä ammatinharjoittajana, työntekijänä tai työnjohtajana.

Kotimainen kalanviljelyelinkeino on kohdannut kovenevaa kilpailua lähialueiden vesiviljelyn kehittyttyä voimakkaasti. Kalan kulutus on lisääntynyt, mutta kotimaisen kalan osuus kulutuksesta on suhteellisesti pienentynyt. Kilpailu on ohjannut laitostekniikkaan kasvuun ja erikoistumiseen, jolloin kalanviljelijän taloudellinen vastuu toiminnastaan on kasvanut. Uusien lajien viljelyn kehittäminen vaatii usein kiertovesitekniikan käyttöä ja alan teknistyminen puolestaan hyvää teknistä osaamista.

Elävän kalan ja mädin siirrot kansainvälisessä kalakaupassa aiheuttavat uhkia uusien kalatauti-leviämisen. Kalanviljelijän onkin tunnettava vastuunsa poikasmateriaalin hankinnassa. Säädökset ja määräykset ohjaavat elinkeino voimakkaasti. Niiden tuntemus ja hallinta ovat siten toiminnan edellytyksiä. Alan keskeinen asema kalakantojen hoidossa korostuu virkistyskalastuselinkeinojen tukemisessa sekä luontaisten kalakantojen hoidossa. Kotimaisen kalanviljelyelinkeino velvollisuutena on tuottaa turvallista kalaraaka-ainetta sekä tarjota sitä tasaisesti kotimaan markkinoille. Alalla on merkitystä myös haja-asutusalueiden työllistäjänä.

Kalanviljelijältä edellytetään kattavaa perustietoutta kalanviljelyalan eri sektoreista ja niiden teknisistä ja taloudellisista tuotantoedellytyksistä. Kalanviljelijän tulee hallita kalanviljelymenetelmät erilaisissa toimintaympäristöissä ja tuntee vastuunsa sekä tuotteiden että ympäristövaatimusten osalta. Hänen tulee ottaa ympäristö huomioon arkisessa toiminnassaan, osata tuottaa kalaa mahdollisimman tehokkaasti ympäristökuormitusta minimoiden sekä pyrkiä toiminnallaan edistämään kalojen hyvinvointia. Yrittäjänä toimiminen vaatii yritystoiminnan, markkinoinnin ja asiakaspalvelun tuntemista. Ihmissuhdetaidot ovat osa ammattitaitoa, koska kalanviljely on usein ryhmätyötä. Ihmissuhdetaidot korostuvat myös esimiehenä toimimisessa. Kalanviljely kehittyy jatkuvasti, ja ammattitaidon ylläpitäminen vaatii kiinnostusta alalla tapahtuviin muutoksiin ja jonkin verran kielitaitoa, jotta pystyy seuraamaan alalla tapahtuvaa kehitystä.